

Nr 274

Av fröken **Stenberg m. fl.**, om inrättande vid universitetet i Umeå av en professur eller laboratur i gynekologisk radio-terapi.

(Lika lydande med motion nr 497 i Andra kammaren)

År 1961 insjuknade 10 797 kvinnor i cancer och 6 718 kvinnor avled av denna sjukdom. Av dessa kvinnliga cancerfall hade ungefär en fjärdedel gynekologisk lokalisering. Frekvensen av gynekologisk cancer tilltar kraftigt i 30- och 40-årsåldern och är högst i 50-årsåldern, där det förekommer omkring 150 nya fall av gynekologisk cancer per 100 000 kvinnor per år.

Den vanligaste formen av gynekologisk cancer är livmoderhalscancer — var 43:e kvinna får någon gång under sitt liv livmoderhalscancer. Den drabbar särskilt relativt unga kvinnor. Den förekommer redan i 20-årsåldern, och medelåldern ligger på 45 år. Denna cancerform är vanligast bland storstädernas kvinnor och i den kategori som fött många barn.

Betydelsen av tidig diagnostik vid cancer kan knappast överskattas. Ju tidigare under tumörens utvecklingskedje patienten behandlas, desto gynnsammare är utsikterna för tillfrisknande. Vid livmoderhalscancer kan ungefär 80 procent av patienterna bestående botas, om de behandlas då tumören är begränsad endast till livmoderhalsen. Om spridningen är större, ökar risken för obotlighet. Livmoderhalscancer kan diagnostiseras redan i ett förstadium av sjukdomen och med enkla åtgärder ge hundraprocentig läkning. Denna cancerform ger i förstadiet inte några symtom, och patienten ser ingen anledning att söka läkarhjälp. Vid hälsoundersökningen av till synes friska kvinnor kan man emellertid uppsåra dessa tidiga tumörtillstånd redan innan några symtom kommit till stånd.

Den så kallade cytologiska undersökningen är den enklaste och mest be-
svärsfria formen för att påvisa livmodercancer. Den har använts vid under-
sökningar i bl. a. USA och Canada och medfört att den spontana frekven-
sen av livmoderhalscancer bland undersökta grupper sjunkit. Bland kvinnor
som genomgått sådan undersökning 2 år i följd påvisades en cancerfrek-
vens ungefär 100 gånger lägre än frekvensen vid första hälsoundersök-
ningen.

Gynekologisk hälsokontroll med cytologisk undersökning är planerad i Sverige i syfte att upptäcka och behandla förstadium eller symptomfritt stadium av livmoderhalscancer. Cytologisk undersökning kan med ungefär

95 procents säkerhet påvisa börjande eller redan utbruten livmoderhalscancer. Det yttersta målet är att undersöka varje svensk kvinna i åldern 20—70 år ungefär vart fjärde år. För att begränsa projektet har man beslutat att börja med åldersgruppen 30—49 år. Projektet är avsett att igångsättas i etapper med början 1967.

I Sverige finns sedan många år en väl utbyggd regionvård för behandling av gynekologisk cancer. Redan på 1910-talet inrättades radiumhemmet i Stockholm. Sedan 1940-talet finns liknande behandlingscentraler i Lund och Göteborg. Till dessa tre behandlingscentraler för gynekologisk cancer har ytterligare en klinik inrättats — vid Umeå universitet. Den gynekologiska cancerterapien i övre Norrland är sedan 1962 centraliserad dit.

Undervisning i de gynekologiska cancerformernas diagnostik och terapi är av mycket stor betydelse för den blivande läkaren och ett viktigt medel att åstadkomma en förbättring av behandlingsresultaten. Även för blivande specialister i gynekologi är utbildningen vid de gynekologiska radioterapeutiska klinikerna av mycket stor betydelse och obligatorisk. Vid Umeå universitet ges denna undervisning av docent Olle Kjellgren. Det ökade studentintaget vid den medicinska fakulteten i Umeå medför även ökat antal undervisningstimmar i gynekologi. — Det är således en betydande undervisningsvolym som åligger överläkaren vid jubileumsklinikens i Umeå gynekologiska avdelning.

Genom centralisering av det medicinskt och socialt viktiga patientmaterialet med gynekologisk cancer till regionkliniker undandrages detta viktiga material från forskning, om ej någon forskningsorganisation finns inrättad vid dessa kliniker. Det måste ses som en mycket angelägen uppgift att en forskningsorganisation kommer till stånd inom området för de gynekologiska cancersjukdomarna.

Det är angeläget att en regionklinik av den typ som finns i Umeå har en överläkartjänst kombinerad med ordinarie lärarbefattning.

Dåvarande medicinska högskolan i Umeå har i petita 1963 och 1964 begärt en laboratur i gynekologisk radioterapi med docent Olle Kjellgren som förste innehavare. Medicinska fakulteten vid Umeå universitet har 1965 begärt en professor i gynekologisk radioterapi med docent Olle Kjellgren som förste innehavare. Universitetskanslersämbetet har i sina petita 1964/65 föreslagit den nämnda laboraturen.

Angående överläkaren docent Olle Kjellgren: Docent Kjellgren är född 1920, blev med. kand. 1940 och med. lic. 1946 samt disputerade vid Göteborgs universitet 1958. Docent Kjellgrens utbildning omfattar tre år kirurgi, fem år obstetrik och gynekologi. Han har vidare tjänstgjort i sju år i gynekologisk radioterapi vid jubileumskliniken i Göteborg både som biträdande och vikarierande överläkare. Sedan 1962 är docent Kjellgren anställd som överläkare vid radioterapeutiska klinikens gynekologiska avdelning vid lasarettet i Umeå.

Docent Kjellgren har företagit flera studieresor, besökt olika cytologlaboratorier samt gynekologiska cancerkliniker i USA och inbjudits som föredragshållare och konferensdeltagare i sammanhang, där man berört gynekologisk cancer, både i Sverige och utrikes.

Docent Kjellgren har utgivit ett 50-tal skrifter och har färdigställt en stor lärobok i den gynekologiska cancers klinik och behandling, avsedd att användas dels vid undervisning av medicine kandidater, dels för utbildning av gynekologspecialister. Sin huvudsakliga vetenskapliga aktivitet har docent Kjellgren koncentrerat till problem rörande framför allt den gynekologiska cytologien. De resultat han framlagt inom detta betydelsefulla fält har givit honom en internationellt erkänd ställning som en kunnig och framstående cytolog och cancerterapeut.

Vidare är docent Kjellgren den förste här i landet som skapat och organiserat ett cytologlaboratorium. Han är medlem i medicinalstyrelsens expertgrupp för utarbetande av plan rörande gynekologisk hälsoundersökning för tidigt upptäckande av livmoderhalscancer.

Docent Kjellgren har på ett föredömligt sätt organiserat den gynekologiska cancervården inom jubileumsklinikens i Umeå upptagningsområde. Han bedriver vid jubileumskliniken en allsidig verksamhet som cancerterapeut.

Docent Kjellgren har i februari 1965 på begäran av medicinska fakulteten vid Umeå universitet kompetensförklarats till professur i gynekologisk radioterapi av professorn i obstetrik och gynekologi vid karolinska institutet, Ulf Borell, professorn i obstetrik och gynekologi vid Lunds universitet, Stig Kullander, och av professorn i radioterapi med tumördiagnostik vid Umeå universitet, Lars-Gunnar Larsson.

På grund av vad ovan anförts vill vi understryka nödvändigheten av att mesta möjliga medel till forskning och till behandling ställes till cancerklinikernas förfogande.

Vi hemställer därför,

att riksdagen måtte besluta om inrättandet av i första hand en professur och i andra hand en laboratur i gynekologisk radioterapi vid Umeå universitet med docent Olle Kjellgren som förste innehavare.

Stockholm den 25 januari 1967

Gunvor Stenberg (h) Dagmar Ranmark (s) Nils-Eric Gustafsson (cp)

Lage Svedberg (s) Gunnar Rönnberg (s) Sven Nyman (fp)